
TRANSPARENCY INTERNATIONAL-DANMARK

GENERALFORSAMLINGEN 2006

ÅRSBERETNING FOR ÅRET 2005

Der blev for alvor sat fokus på korruption og integritet i Danmark i 2005. Nogle har utvivlsomt spurgt sig selv, om billedet af Danmark som et transparent ordenssamfund så småt er ved at krakelere? Det er det naturligtvis ikke – men billedet er bestemt ved at ændre sig. Og det kan der være mange grunde til. Efter den store målestok medfører globaliseringen, at korruptionen rykker tættere på de danske virksomheder og at det er et problem, at de nyere, store vækstmarkeder er korruptionsplagede. På det mere lokale niveau er den skandinaviske velfærdsmodel ved at skifte karakter. Tidligere tiders holdning til samfundssolidaritet og loyalitet er med velfærdssamfundets succes efterhånden blevet udskiftet med en individualiseret holdning – og afstanden fra egocentricitet og kynisme er ikke stor.

Året begyndte med de spektakulære afsløringer i byretten af de bizarre forhold i Farum kommune. Sagen startede som klassisk whistleblowing om den tidligere borgmesters ekstravagante forbrug af dyre vine betalt af offentlige midler. Retssagen mod den tidligere Farum-borgmester har efterfølgende kunnet eksponere et betændt, magtfuldkomment og korruperet styre, og retsmøderne dokumenterer på glimrende vis illustrative og snedige metoder: En entreprenør gav f.eks. Farum Boldklub et meget stort sponsorbeløb, samtidig med at han og borgmesteren aftalte, at Farum Kommune skulle købe en stor byggegrund af entreprenøren for 32,5 mio. kr. Peter Brixtofte var formand og aktionær i Farum Boldklub. Ifølge skødet skulle betalingen på 32,5 millioner kroner for grunden falde den 1. februar 2001. Hvis fristen blev overskredet, skulle der betales strafrenter på én procent af købesummen. Da pengene først faldt den 2. februar, fik entreprenøren en check på 325.000 kroner. Dernæst kom rapporten om korruption i byggesektoren og skandalen i Udlændingestyrelsen. Selvom korruptionssagen vakler mod to tidligere medarbejdere ved styrelsen, der er sigtede for at have modtaget betaling for at udstede opholdstilladelser til kinesere, er betingelserne for uregelmæssigheder i bredere forstand ideelle. En lind strøm af nye indviklede

regler, som ofte vil kræve endnu mere kontrol, har skabt en situation, hvor det angiveligt er umuligt – med styrelsens egne ord – at nå sagerne indenfor de fastsatte tidsrammer og med den fastsatte kvalitet. Styrelsen har monopol på behandlingen af asyl og opholdstilladelse og sagsbehandlingen foregår naturligvis i diskretion af hensyn til ansøgerne. Monopol og diskretion samt manglende ansvarlighed er en definition på korruption. Rigsrevisionen har gennemgået 3700 sager om studietilladelser og fundet, at der er systematisk rod i 73 tilfælde omhandlende kinesiske studerende. Samtlige af de mistænkelige sager er blevet behandlet af de to medarbejdere, som nu er sigtet af politiet.

Til det lidt mere kuriøse – men tankevækkende – misbrug af egen position for egen vindings skyld hører pamperiet blandt ledende fagforeningsfolk. Deres evne til at rage til sig er legendarisk. Således også formanden for Danmarks Lærerforening, som varetager interessen for landets pædagogiske stødtropper. Anders Bondo Christensen har med ildhu bedyret sin uskyld og nærmest forurettet hævdet, at han intet anede om, at de lejligheder, hans to sønner havde fået gennem Lærerstandens Brandforsikring ikke kunne sammenlignes med nepotisme. Det tankevækkende i denne sag om pamperi var den hovmodige attitude, som de berørte indtog, da sandheden kom frem og skandalen begyndte at rulle. Flere af Lærerforeningens egne topfolk havde nemlig gennem årene fået tilbudt store lejligheder til sig selv eller deres børn – og uden for lærernes inderkreds blev såvel formanden for Dansk Sygeplejeråd, og den tidligere radikale undervisningsminister Ole Vig Jensen favoriseret med en lejlighed til deres respektive børn. Connie Kruckow er næstformand i forsikringselskabet Bauta, der er ejet af Dansk Sygeplejeråd og Lærerstandens Brandforsikring. Hendes egen søn fik en lejlighed gennem Lærerstandens Brandforsikring. Ministeren fik i 1996 tilbudt en fem værelses lejlighed tæt på Rådhuspladsen, men da han ikke kunne bruge den selv, var det problemløst at få datteren forrest i boligkøen. Arrangementet skete kort efter at ministeren havde bevilget 800.000 kr. til dansk Skolemuseum, hvor Lærerstandens Brandforsikrings daværende formand, Jørgen Jensen, også var formand. Pressen fortjener ros for afsløringen af pampervældet, der resulterede i at formanden for bestyrelsen for Lærerstandens Brandforsikring gik af, og at den administrerende direktør forlod selskabet med omgående virkning.

Men det var FN's "Oil for Food" program i det sanktionsramte Irak, der kom til at sætte den væsentlige dagsorden om korruption i ind- og udland. I alt 4.500 firmaer, heriblandt 73 danske, deltog i programmet til sammenlagt 400 milliarder kroner i perioden december 1996 til november

2003. Af disse firmaer betalte omkring halvdelen returkommission til Saddam Husseins diktatur. Dette – FN's største program – tillod Irak at sælge olie mod at købe mad i tilstrækkelige mængder til den sultende irakiske befolkning. Men iveren for at sikre sig Saddam Husseins accept af denne verdens største madpakkeordning slækkede på kravet om gennemsækelighed og overvågningen af korruption. Den nu detroniserede diktator valgte selv sine forretningspartnere, og det blev naturligvis især firmaer fra lande, der forholdt sig kritisk til sanktionerne og som i øvrigt var og er kendetegnet ved høj grad korruption (Kina, Rusland). Derudover udstedte han såkaldte oliegarantibeviser til nuværende og tidligere politikere, diplomater, Irak-sympatisører, lobbyister osv. Det er et paradoks, at FN's medlemslande var så ivrige efter at få dæmpet kritikken af sanktionernes følger, at man vendte det blinde øje og det døde øre til faresignalerne ved at indgå handler med den irakiske diktator, lig at handle med fanden selv. Korruptionsskandalen, som dog – det skal retfærdigvis anføres – i det væsentligste drejede sig om forhold udenfor FN's sekretariat har eftertrykkeligt rystet verdensorganisationen. Volcker-rapporten konstaterede dog tørt at man ikke magtede opgaven – og inkompetencen mildnes ikke ved, at flere i programmets top er mistænkt for at have taget imod bestikkelse.

Tilbage står det mere betændte forhold mellem Irak og de private kontrahenter. Flere danske virksomheder har været i kommissionens søgelys for at have benyttet sig af bestikkelse i "Oil for Food" programmet. Indtil videre har det kun fået en direkte konsekvens for Grundfos, som gik til bekendelse og erkendte, at to salgsmedarbejdere i et datterselskab havde benyttet sig af bestikkelse og returkommission i forbindelse med kontrakter i programmet. De to medarbejdere er siden blevet afskediget men Grundfos har ikke meldt dem til politiet.

Ifølge en Gallup-undersøgelse foretaget for Berlingske Tidende efter omtalen af verdens største enkeltstående korruptionsskandale i olie-for-mad programmet mener 60% af danskerne, at virksomheder skal retsforfølges, hvis de har benyttet sig af korruption. Det er en markant stillingtagen, som vel nærmest må opfattes som et egentligt holdningsmæssigt gennembrud blandt landets borgere.

Copenhagen Business School dannede rammen om en veltilrettelagt og velbesøgt konference om de beskidte penge. Konferencen var arrangeret af Transparency International i Danmark og Well, som begge beskæftiger sig med korruptionsbekæmpelse. Der var i tilslutning til konferencen work-shops som bl.a. beskæftigede sig med danske virksomheders ageren på internationale markeder, hvor

korruption er reglen frem for undtagelsen, med den offentlige forvaltnings håndtering af et eventuelt øget korruptionspres og med det sociale ansvar relateret til korruptionsbekæmpelsen. En fjerde work-shop tog fat i bekæmpelsen af bestikkelse relateret til bistandsprojekter i udviklingslandene.

At FN ikke var på vagt med kvalificerede og kompetente kontrollører bør inspirere til nytænkning. Transparency International i Danmark har derfor advokeret for oprettelsen af en international enhed til bekæmpelse af korruption. Det der skete i Irak vil ske igen og igen, f.eks. i de palæstinensiske selvstyreområder og i Afrika, hvor der tilflyder mange penge ind i ressourcefattige og praktisk talt totalt underdrejede samfund. Det vil være nødvendigt at etablere særlige anti-korruptionsenheder – gerne i et revitaliseret FN-system – som kan tage til højrisiko-områder på lige fod med andre humanitære organisationer. En sådan international task-force bør bestå af særlige rådgivere, revisorer og politi med indblik i økonomisk kriminalitet.

En undersøgelse om korruption i Danmark foretaget af Europarådet for nogle år siden konkluderede, at Danmark ingeniende var korrupt, men at danskernes blaserte selvopfattelse blokerede for en reel diskussion om emnet. Nu er spørgsmålet så kommet på dagsordenen, og det er måske ikke så ringe endda – selvom det kan tolkes som en brat dansk opvågning.

